

INSTRUCTIE VAN ORANJE VOOR JACOB MUYS VAN HOLY
NAAR DE STATEN VAN GELDERLAND EN ZUTPHEN.

(Middelburg) 1 Februari 1577.

Instructie voor Jacob Muys, ontfanger generael van Hollandt.

Dat hy hem sal laeten vinden by den baenderheeren, ridderschap ende steden des furstendoms Gheldre ende graefschap Zutphen ofte heure gecommiteerde, ende, naer voorgaende sijnder f. g. affectueuse ghebiedenisse aen haere e., dezelve int lange zal verclaeren die goede ende ongeveynsde genegentheyt ende yver, die zyne f. g. altijd gehadt ende noch hebbende is totten gemeynen welvaeren, ruste ende wittighe vryheit des algemeynen vaderlants;

Den onuutsprekelijcken hertswer, die zyne f. g. geleden hebben, siende die Nederlanden — hier voormaels zoo bloeyende ende verciert met zoo schoone ende heerlijcke policien, statuyten, privilegen ende uuytnemende vryheden — onweerdichlijck van den uuytheemsche natien onder die voet getreden, ende dat zy, onder tdecsel van der religie uuyt te roeyen, middelen gevonden hebben tweedracht ende inheemsche oorloghe in den landen te voeren, waerdoor zy zeer naer in ruine ende uuyterste bederffnisse zijn gevallen.

tHeeft nochtans den Heere belieft door het overlyden van den commandeur mayor ende door die onlydelicke rebellien ende continuelle muyterien der voors. uuytheemsche de herten der inwoenderen der voors. Nederlanden generalijck te verwecken ende haer gesamenderhant te verbinden ende vereeninghen tot verquickinge van den vaderlande ende oprechtinge van heure oude vryheden ende uuytroynghe der uuytheemsche tyrannen ende verdruckers desselfs.

Aen welcken verbonde die van Gelderlant ende Zutphen sich mede hebben ingelaeten, volgende die voetstappen van heure voorouders, over allen tyden by alle natien der werelt den roem gehadt hebbende van hare vryheden beschermt ende alle tyrannie ende oppressien verhoedt te hebben om haere voors. vryheden, rechten, ouden heercoemen ende gebruycken te conserveren ende bewaren.

Daerom syne f. g. te meer verheucht sijn geweest, alsoe haer bekend is de gave van constance ende getrouwicheyt, daermet die voors. van Gelderlant ende Zutphen tot alle tyden sijn begaeft geweest;

Sich vertrouwende ter oorsaecke van dyen, dat zy nyet laten en zullen zulcken grootmoedigen, heerlijcken aengegrepen werck dapperlijck

te vervolgen ten tyde, zoe zy tselfde met de hulpe van Gode ten goeden ende gelucksaligen eynde zullen gebrocht hebben;

Ende dat door haerluyder hulpe ende getrouwicheyt syne f. g. middel zullen hebben alle de werelt te verthoonen ende doen blijcken die oprechte genegentheyt, daermet zy tot nochtue in desen gewandelt ende gehandelt hebben.

Naedemael nu te besorgen is, dat etlijcke der bontgenooten sich soudē mogen verleyden ende bedriegen laeten door die listen ende pratijcken dergheenre, die, om verscheydinge in den landen te maecken ende by middelen van dien deselve in slavernye te brengen, — twelck sy voor hun particulier tproffytelicxt ende oirbaerlicste achten te wesen — die ooghen van sommighe onbedachte luyde verblinden, zoo onder tdecsel ende schijn van behoorlijcke gehoorsaemheyt van den coninck, als van de catholijcscher roomsche religie,

Soedat grootelicx te beduchten is, dat die landen ter oorsaecke van dien in swaerder ende onlydelijcker ongemack zouden mogen vallen, dan ¹⁾ die voorgaende geweest zijn;

Heeft daerom syne f. g. belieft den voers. Muys aen haere e. aff te veerdigen om dieselfde mit alle genegentheyt te bidden ende ernstelijck te vermaenen,

Ierstelijck, dat sy sich van syne f. g. nyet en laeten vorstaen noch wijs maecken, dan dat dezelfde in alle eenvoudicheyt ende met oprechten gemoede begheren ons arme verdructe vaderlant te brengen ende stellen in zyne vorige voerspoet ende gelucksalighe vrede,

Ende naer syne vermoegen eeneniegelijcken in zynen rechten te hanthouden sonder toe te laten, dat iemant, van wat state ofte qualiteyt hy zy, eenich ongelijck, gewalt, schade oft ongemack aengedaen werde ter oorsaecke van syne religie; maer dat, eeniegelijck God den heere dienende ²⁾, zulcx hy ten daghe des oordels voor den rechterstoel des Almoegenden zal meenen te verantwoorden, die landen in ruste ende vrede mit eenparige administratie van recht ende justitie voor eeneniegelijcken mogen onderhouden werden.

Is oock sijnder f. g. grontlijcke meeninge ende voornemen geensins, noch oyt is geweest, den wettighen ende natuerlijcken prince zyne rechten, autoriteyt ende preëminentien, die hem van rechtswegen ende naer gewoonte van lande toecomen ende toebehooren, te benemen;

Maer veeleer die middelen, haer van Godt verleent, daertoe te bestrecken, dat de voers. prince ende zyne ondersaeten in die paelen heurder³⁾ gerechtigheden gestelt worden, zulcx die oude heercoemen ende privilegen der landen hemluyden die affgedeelt ende afgepaelt hebben.

Dat daerom haer e. sich met gheene vermaninghe nochte verschrickinghe willen laeten bewegen om aff te wijcken ende sich aff te snyden van de voers. resolutie ende verbontenisse, maer dat zy onder henluyden wel ende rypelijck oversien, wat haer oirbaerlicxt ende meest dienstelijck

¹⁾ Het M. S. heeft „van”.

²⁾ Het M. S. heeft „diende”.

³⁾ Het M. S. heeft „heur”.

is tot onderhoudinghe van haeren staet ende republicque; ende dat zy neerstelijck ende besonderlijk willen insien ende overwegen allen die circumstantien van haeren voors. staet ende voorvallende saecken ¹⁾, nu ter tijt voorcomende, onbedacht te worden;

Insonderhey, oft het nyet oirboorlijk en zoude wesen om die voors. ongemacken te verhoeden, boeven het verbondt, metten generalen staeten aengegaen, een goede, vaste alliantie ende verbontenisse int particulier te maecten, ende met die van Hollant ende Zeelant. Daertoe zyne f. g. vermeenens sijn, dat sich die van Utrecht, Vrieslant ende Groeningen nyet weygerich laeten vinden by te voegen; biddende haer e. daeraene de handt te houden ende iemanden uuyten haeren te zeynden, die diesaengaende heurluyder eyntlijcke meyninge speure ende versie; niet twijffelende, oft die voors. van Hollandt ende Zeelandt zullen sich goetwillich laeten vinden omme in allen redelijcken zaecken alles te besorgen, dat men tot ontlichtinghe ende welvaert des lants van Ghelre ende proffijt der gemeyne zaecken bevinden zal van noode te sijn,

Om gesamenderhant ende vastelijck in den voors. verbonde te volhardenden ende van nyet te treden in eenich accort oft appointement met don Jehan ofte andere, wie hy zy, sonder dat alvooren volbracht zy het redelijck vertreck van den Spaengaerden ende andere uuytheemsche, ende dat die landen gestelt sijn in haer oude rechten, privelegen ende vryheden, ende voorts op conditien, by dewelcke don Jehan beleth mach werden eenige tyrannye te exerceren, als by zyne voorsaten in gouvèrnemente geschyet is;

Ende dat zy, noch ten aensiene ²⁾ van het different in de religie, noch ten aensiene van overicheyt ofte gehoorsaemhey, die men henluyden zoude mogen voorhouden, sich zullen die ooghen laeten verblinden om tot eenige saecken te verstaen, die men henluyden van wegen den Spaengaerden ofte yemandt, heure partye houdende, aenhangeren ofte gunstighen zoude mogen voorhouden,

Maer zullen vóór allen dingen mit allen middelen ende vermoegen besorgen, dat het vertreck der voors. Spaengaerden ende andere uuytheemsche verdruckers des vaderlants eerstdaechs geschiede;

Sonder eenich prejudicie van der religien, zoewel roomsch catholicsche als gereformeerde, daarvan het different gantschelijck uuytgesteld is ter vryer ende wettiger vergaderinge der generaelen staten, naer tvertreck der voors. uuytheemsche, ende als alle zaecken in ruste zullen gestelt sijn, vergadert; insgelijcx oock sonder eenich prejudicie, interest oft prescriptie van der overicheyt, hoocheyt ende autoriteyt van den natuerlicken prince der landen, den coninck van Spaengien ofte zynen erffgenamen, by zoeverre zy in ernsten moede zullen willen verstaen ende metterdaet ende goet ende van waerden houden nyet alleen tvertreck van den voors. uuytheemschen, maer oock allen privilegen, vryheden,

¹⁾ Hier achter schijnt iets te sijn uitgevallen.

²⁾ Het M. S. heeft „insiende“.

rechten, gebruycken der landen, zulcx zy by wettigen eede metter-(daet) ¹⁾ gehouden ende verbonden zijn te doen.

Soe die voors. heeren van Ghelderlant goet vinden zulcken alliancie ende verbondt te maecken, zulcx in der waerheyt de nootelijcheyt des tijts, ghesteltenisse ende staet der zaecken gantsselijcken schynen te vereysschen,

Presenteren syne f. g. van haerder zyde hemluyden in alles by te staene, ten eynde dezelve gemaect ende bevesticht werde, ende mede te bestellen, dat etlijcke andere provincien met sommighe van de voornaemste heeren ende edelluyden van de landen sich daerby zullen voughen. —

Ter contrarien soo zy bevinden, dat zulcx niet en mach oft en behoort te geschieden, dat sy tselfde zyne f. g. willen doen weten, mitsgaders met wat middelen zy vermeenen ende dencken te verhoeden die openbare gevaerlickheyt, die sich voor ooghen stelt door die listen ende treeken van don Jehan d'Austrice, die nyet nalaet allen manieren van pratijcken an te weynden om den staeten van de landen te bedriegen ende suspens te houden, hemluyden doende voorhouden by uuytgemaecte personen den eene mael het geschil van der religie ende dander reyse die behoorlijke gehoorsaemheyt des conincxs, om alsoe geloof te gewinnen, den eenen tegen den anderen twistich ende tweedrachtich te maecken. Ende midler ²⁾ tijt wapent hy ende maect hem by alle wegen sterck met een vast voornemen ende wille hemluyden met gantscher macht aen te grypen ende een grouwelijcke wraecke te doen nemen over allen denghenen, die sich tegens sijn voornemen hebben geprotesteert, met een gantsche bederffnisse ende onverwinnelijcke verwoestinghe des gantschen lants.

Diewelcke syne f. g. nyet connen bemercken, hoe men gevoechlijk zal moegen verhoeden zonder die middelen voers.; ten waere die voors. heeren selfs eenighe andere betere ende gevoechlijcke middelen voortbrachten, die syne f. g. ende staeten van Holland ende Zeelant altijt bereyt zullen zijn te volgen, nyet begheerende zoezeer int particulier als donderhoudenisse van goede vrientschap ende nabuerschap metten voors. heeren van Gelderlant, ende int generael te besorgen die welvaart, ruste, vrede ende oude voerspoet des geheelen vaderlants. Aldus ghedaen opten eersten February anno 1577.

K. H. A. 's Hage. Reg. Prins Willem I, N°. 2288h. fol. 2. cop.

¹⁾ Ik vermoed, dat het woordje „daet” is uitgevallen.

²⁾ Het M. S. heeft „mitter”.